

Foto: André Eijkenaar.

De Acht van de Duinen

Door: Anita van Dooren en Christien Hermesen. Foto's: Dimphy de Hoogh (tenzij anders vermeld)

Ieder jaar inventariseert onze werkgroep (Ransuilenwerkgroep IVN Oisterwijk) een gedeelte van de Loonse en Drunense Duinen op broedgevallen van de ransuil. Het jaar 2019 zal bij ons de geschiedenis ingaan als een heel bijzonder ransuilenjaar. Niet alleen hadden we dit jaar veel broedgevallen in ons werkgebied: maar liefst negen, met respectievelijk 1 x 5, 5 x 4, 1 x 3 en 1 x 2 jongen. Maar de klapper was het broedpaar dat maar liefst 8 jongen wist groot te brengen. Volgens Mebs & Scherzinger (2010) is dit uitzonderlijk. Alleen in heel goede veldmuizenjaren kan een ransuilenpaar 8 jongen groot brengen. Of dit al eerder in Nederland is gebeurd, is ons niet bekend.

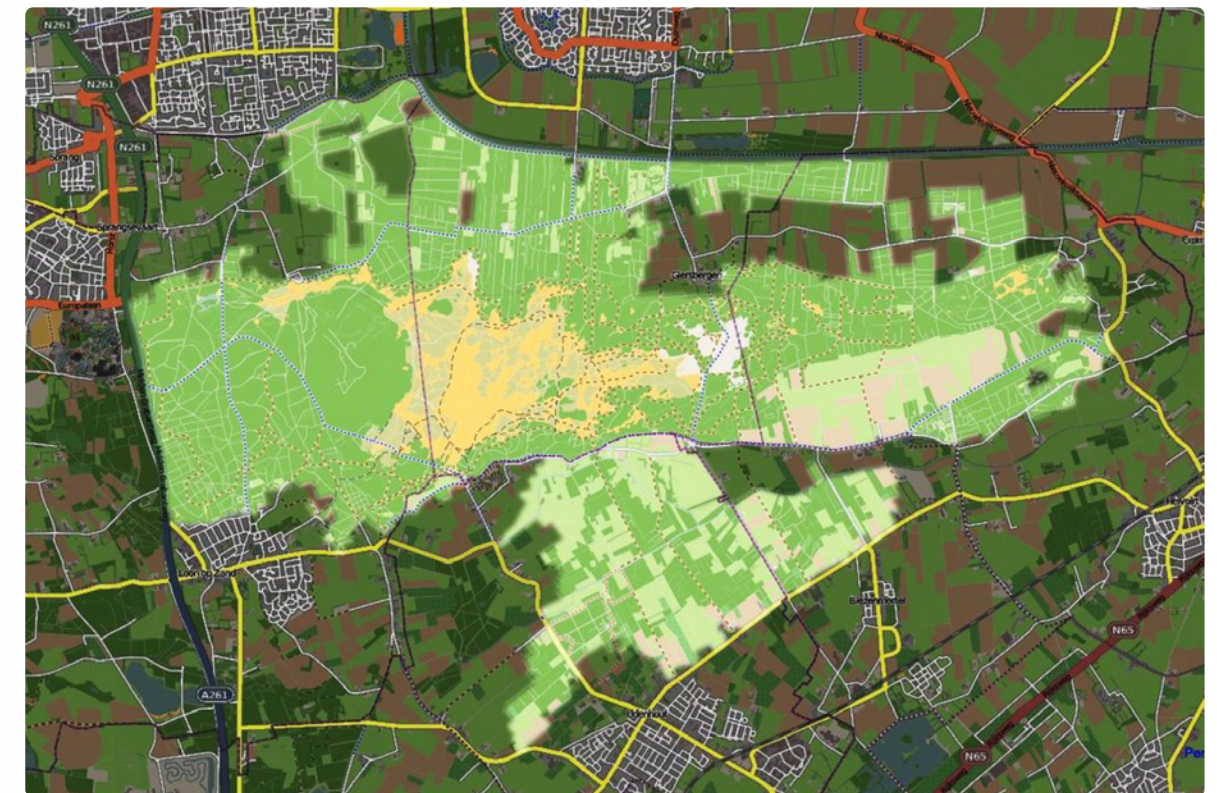
Dankzij de samenwerking met een andere uilenwerkgroep (SWG Helvoirt e.o.) konden we dit jaar een groter gebied van de Loonse en Drunense Duinen bestrijken. Zoals ook in eerdere jaren startten we eind april met het inventariseren van nesten met jonge ransuilen. Vanaf een half uur voor zonsondergang werd er wekelijks gewandeld en gefietst. Dit deden we tot en met de eerste week van juli. Jonge ransuilen zijn doorgaans luid en duidelijk te horen (bijnaam: piepende deuren).

Moeder ransuil op het nest.

Dit bijzondere broedgeval hebben wij van het begin af aan kunnen volgen. In februari, wanneer de ransuilen baltsen en de nestkeuze bepaald wordt, wisten wij dat er op de betreffende locatie een broedgeval aan zat te komen. We zagen regelmatig een mannetje in het gebied zitten en er waren geschikte (kraaien)nesten beschikbaar. Eind februari hoorden we man en vrouw in het gebied. Toen was het zaak om uit te zoeken welk nest gekozen zou worden. Begin maart hoorden we het vrouwtje continu vanaf één nest roepen, en toen

wisten we waar het ging gebeuren. Het betrof een oud kraaiennest in een grove den. In 2017 had hier ook al een koppel ransuilen gebroed en 4 jongen groot gebracht. Het nest is best verscholen, maar vanaf een bepaalde plaats op een van de zandvlaktes goed te zien. Op 10 maart zagen we voor de eerste keer de oorpluimen van het vrouwtje boven de rand van het uitverkoren nest uitsteken.

Nationaal Park De Loonse en Drunense Duinen is een natuurgebied in Noord-Brabant. Het is ruim 3.500 ha groot en is sinds 2002 een nationaal park. Het park bestaat grotendeels uit een afwisseling van naaldbos en droge zandverstuivingen (465 ha) en deze worden ook wel de "Brabantse Sahara" genoemd. Bij het park hoort de uitgestrekte beekdalzone van de Zandleij met het natuurgebied De Brand bij Udenhout, dat een afwisseling van hakhoutbossen, natte weilanden en moerasruigtes kent. Ten noorden van het park liggen de plaatsen Waalwijk en Drunen, en ten zuiden ervan de plaatsen Loon op Zand, Udenhout en Helvoirt.

Vier jonge ransuilen op het nest.

Vanaf die tijd zat het mannetje trouw in zijn roestboom op ongeveer 10 meter van zijn broedend vrouwtje. Het mooie van ransuilen is dat zij de nestlocatie niet verraden. Onder het nest vind je niets, geen ontlasting en geen braakballen. Het vrouwtje doet haar behoeften ergens anders. Hierdoor wordt het inventariseren er niet makkelijker op, maar des te groter is de voldoening wanneer je resultaat hebt. Voor ons was

Moeder bij het nest en 1 jong op het nest.

het nu wachten op het uitkomen van de eieren. Een ransuil broedt vanaf het eerste ei; de broedduur bedraagt 27 à 28 dagen.

Op 8 april zagen wij het eerste donsbolletje. Op 10 april meenden we 2 jongen te zien en op 15 april 3. Op 17 april werden 4 jongen waargenomen. Dan begint het verstoppertje spelen.

Moeder met jong in de zon.

Nieuwsgierig jong.

Zeven jonge ransuilen in een boom.

Op 23 april zagen we 2 jongen op het nest en 2 jongen in een boom naast de nestboom. Vervolgens zien we regelmatig 1 jong op het nest en 2 jongen naast het nest. Soms kunnen we geen enkel jong vinden, omdat ze hoog verstopt in de dennen zitten. Ook laten ze zich niet altijd horen wanneer wij er zijn, en zeker niet allemaal tegelijk. Maar op vrijdag 26 april ziet Christien vanaf de zandvlakte 3 jongen op het nest zitten. Hoe dichter ze bij de nestboom komt, hoe minder jongen ze ziet. Aangezien zij van ons allen de slechtste ogen heeft, vertrouwt zij haar waarneming niet. Ook heeft ze nog een moment gedacht dat enkele jongen weer terug op het nest gekropen waren, hoewel onze ransuilenwerkgroep dat nog nooit meegemaakt had. Op 30 april ziet zij vanaf dezelfde plek op de zandvlakte 1 jong op het nest zitten. En deze ziet ze ook wanneer ze bij de nestboom staat. Ze begint in 5 jongen te geloven. Daarna worden er door verschillende leden van de groep de volgende waarnemingen gedaan. Op 7 mei zien we 3 jongen in een van de bomen naast

de nestboom en 2 jongen in de nestboom zelf (inmiddels wel uit het nest). Op 9 mei zien we nog steeds 5 jongen. Maar op 17 mei zien we 6 jongen in een boom, we hebben het over een nieuw record in ons ransuilenbestand. Dimphy, onze fotografe, gaat foto's maken van de zesling. In werkelijkheid blijken het er 7 te zijn, maar dit ziet ze pas thuis op de foto.

We kunnen ons geluk niet op. Anita heeft het over een roestje van hangjongeren. Daarna worden er regelmatig door een van ons 7 jongen gezien plus pa en ma, die ieder een eigen boom bezetten in het nestgebied. Op 27 mei volgt de klapper. Christien ziet 8 jonge ransuilen in een boom en na ze 37x nageteld te hebben, belt ze Anita en vertelt met ontzag dat het om een achtling gaat, waarna we beiden helemaal hyper worden. Dimphy wordt gebeld en zij gaat meteen op pad om dit heuglijke feit vast te leggen. Helaas hadden de jongen deze keer geen zin om mooi voor de foto te poseren, maar ze staan er wel degelijk alle 8 op.

De activiteiten van de Ransuilenwerkgroep van het IVN Oisterwijk (onderdeel van de VWG IVN Oisterwijk) beperken zich niet alleen tot het inventariseren van jonge ransuilen. Sinds 2007 probeert zij alle winterroesten van ransuilen in Noord-Brabant in kaart te brengen. Dit in navolging van Friesland en Groningen, waar men al langer dit soort tellingen doet. Door dit tellen van winterroesten een aantal jaren vol te houden en het maximum aantal uilen op de roest te tellen, proberen we een beeld te krijgen van het aantal ransuilen dat zich in de wintermaanden in onze provincie ophoudt. De gegevens worden ingevuld bij de slaapplaatstellingen van SOVON en gaan ook naar het Brabants Landschap.

Onze werkgroep probeert via het bijna provincie-dekkende Steenuilen- en Kerkuilenennetwerk in Noord-Brabant ook andere uilenwerkgroepen te stimuleren om zich in te zetten voor de ransuil, met steeds meer succes.

Naast deze winterroeststellingen probeert de werkgroep sinds 2012 ook het aantal nesten met de daarbij behorende jongen te tellen. Ook hier wordt gebruik gemaakt van het uilennetwerk van Brabants Landschap. Deze gegevens worden ingevuld op Nestkaart Light van SOVON. Uiteraard krijgt ook het Brabants Landschap deze gegevens.

Foto: André Eijkenaar.

Acht jonge ransuilen in een boom.

Dimphy is vaker terug geweest om “De Acht van de Duinen” beter op een foto te krijgen, maar ze zaten nooit meer samen in dezelfde boom. Alle andere leden van de werkgroep hebben de acht jongen ook gezien.

Ouders en jongen blijven lang in het nestgebied. Of dit te maken heeft met de kleinste jongen, die nog niet zo goed konden vliegen, weten we niet. Wel lijkt het dat de grotere jongen regelmatig overdag verder van de nestlocatie verblijven, maar in de schemering er weer terug keren. De grotere jongen waren ’s morgens niet te vinden, terwijl we ze ’s avonds in de buurt van de nestlocatie aantreffen. Op 7 en 8 juni worden de 8 jongen met hun ouders nog altijd gezien op de nestlocatie. Daarna worden de aantallen snel minder en vanaf 15 juni worden er geen uilen meer waargenomen. Het mannetje heeft het langst op zijn stekkie in de roestboom gezeten.

Omdat de ransuil als “kwetsbaar” op de Rode Lijst staat probeert de werkgroep hem te helpen door het aanbieden van nestgelegenheden. Met behulp van het Brabants Landschap (leverancier) worden er kunstnesten (manden) opgehangen in gebieden waar weinig of geen nestgelegenheid is, maar waar de uil wel voorkomt. Bij een aantal kunstnesten is een wildcamera geplaatst. Tot nu toe zijn er twee broedgevallen in een kunstnest in Noord-Brabant vastgesteld, maar helaas op de nesten waar geen wildcamera hing.

Mocht u nog meldingen weten van roestplaatsen en / of nestplaatsen van ransuilen in Brabant, geef ze door op www.uilenwerkgroepenoisterwijk.nl.

Literatuur

- Mebs T. & Scherzinger W. 2010. Uilen van Europa. Vierde, geactualiseerde druk. De Fontein / Tirion Uitgevers b.v., Baarn.